תלמוד בבלי · אחרונים · בית מאיר · סדר נזיקין

בית מאיר על בבא בתרא

רבי מאיר פוזנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית מאיר על בבא בתרא

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ד. 4
דף ד: 5
דף ח: 6
דף יט: 6
דף ע. 6
דף עא. 7
דף עט: 7
דף קכה. 8
דף קלד: 8
דף קלו: 8
דף קמב. 10
דף קנו. 10
דף קנז: 11
דף קנח. 12
דף קנט. 12
דף קסז: 12
דף קסח: 13

דף ב.

תוס' ד"ה לפיכך. והא דאמרינן בהשואל. מזה נראה בעליל דלא ילפי הטעם גבי בקעה כדפרש"י לקמן. שאלו עשה הי' עושה חזית מבחוץ. דאלו כן מה ענין להשואל. וא"ל הכל קשיא הא ראו פרש"י ומה קשיא להו די"ל דאזלו בשטת הרא"ש דאף לחצר מועיל חזית ואם זה הי' הטעם בבקעה ממילא נמי מהני ההוא טעמא אף בחצר ותשאר קושייתם בקושי דא"כ מה הלשון לפיכך. א"ו הוכיחו דזה אינו טעם כלל אף בבקעה משום דהחזית הא אינו אלא תקנתא לרמאי ויכול לטעון סבור הייתי שחבירו אינו רמאי ובבקעה טעמא אחרינא איכא מבלעדי החזית וע"ז כתבו והא דאמרינן וכו'. אבל הכא מעיקרא נולד הספק ואם היו באין לחלוק וכו' הלכך אם נפל לרשות דחד מנייהו לא פסיד האחר כוחו. ויש לתמוה הא התוס' הם סברי דתפיסה בטוען ברי מהני לגבי ספק כמו בתרי ותרי ועיין בתוס' דף ך' ד"ה ואוקי והרי שם נולד הספק טרם שתפס השני והוי מוקמינן כל הממון בחזקת הלוה ומ"מ מהני תפיסה ומכ"ש היכא שמקמי התפיסה דהשני הי' הדין בחלוקה. ואולם יפה פי' בספר קצות החושן בקונטרס הספיקות דף ג' ע"ב ואחי אלופי מוהר"ח הכהן השיב לי שהתוס' מחלקים בדרך זה. דהיכא דתחלת הדין הממע"ה אזי מהני תפיסה אפילו אחר שנולד הספק כל שטוען ברי דכיון דאלו היו באין תחלה לדין הי' ג"כ הדין הממע"ה אלא שמתחלה הי' הראשון מוחזק ועכשיו השני ואין הדין משתנה. אבל היכא שתחלת הדין ביניהן יחלוקו כההיא דריש בתרא אפילו תפס אחד אח"כ מפקינן מיני' להעמיד הדין בחזקתו. ומש"ה קשיא להו דבהנך דב"מ נמי הי' תחלת הדין יחלוקו ואפ"ה מקשה הש"ס וליחזי ואמרי דהתם הי' מבורר מתחלה ומעולם לא חל ביניהם הדין שיחלוקו. אלו דבריו ודברי פח"ח. אלא שאחיו שם כתב עליו והרגיש במה שהרגשתי אני כבר על סברא זו שתירצתי בה הש"ע בספרי בית מאיר סי' קס"ג ע"ש שהמלצתי תירוץ אחיו מוהר"ח הכהן יותר בטוב טעם. ודע שדברי התוס' בב"מ דף ק'. צ"ע ליישב עם דבריהם דהכא. וגם יש לעיין נמי במה שעוררתי כבר לעיל במס' ב"מ בפ' הבית והעלי' ע"ש. אלא שכעת אין עמדי לעיין כראוי:

דף ד.

פשיטא. והפשוט בלא פרש"י ז"ל הי' מהראוי לבאר הפשיטא ע"ד זה השתא דמשמיענו דכופין פשיטא נמי שאם נפלו דחולקין אלא שרש"י ז"ל הוסיף לבאר דאפילו לא פסק לן וכו' ע"ש היטב ולפ"ר הרבה יש לתמוה דהא בלא דינא דמתני' נהי דהוי פשיטא לן דחולקין מכח מה שכתב שהרי ברשות שניהם מונחים ויד מי מהם תגבר הא עכ"פ הי'

הדין דחולקין בשבועת המשנה דשנים אוחזין בטלית כמבואר בטור ח"מ ריש סי' קל"ח. ודוקא בפרה וחמור ס"ל לסומכוס דחולקין בלא שבועה כמבואר שם בהשטה משום דלא שכיח כלל שיתרמו ענין מסופק זה אינו בכלל התקנה. אבל הך דהכא פשיטא דליהוי בכלל התקנה. משא"כ עתה ע"פ דינא דמתניתין דכופין בכלל תקנות המשנה ודאי אינו וחולקין בלא שבועה. ואולי י"ל דבאמת הוי מצי לשנויי הכי אלא משום דאפשר אפילו במקום חזקה י"ל דיוכל להשביע היסת. ועיין ב"ש סי' ס"ח ס"ק כ"א וש"ך סי' ע"ח. ולא הוי בשנוי זה כולה האי נ"מ לדינא. ומשני האמת להשמיענו חידוש דין דאפילו נפל וכו' נמי חולקין. ומה דדחק לרש"י לפרש הפשיטא כך ולא בפשוט כנ"ל היינו משום דבאמת אינו פשיטא. ובפרט לשיטת הפוסקים דלמה דקי"ל היזק ראי' שמי' היזק אפילו בלא עדים אינו יכול לומר לא נתרציתי לחלוק אפילו באין בו דין חלוקה אלא ע"מ שתבנה הכותל משלך. לכן מוכרח לפירושו. ובע"כ לדחוק כנ"ל. אבל על פי' התוס' הנ"ל בדף ב' ודאי יש לתמוה שהם מבארים אף קושי' הגמ' בדף ד' ע"ב ולא יעשו לא זה ולא זה בלא פי' רש"י כנ"ל אלא משום דליהוי מונח ברשות שניהם. וכיון דבעודן עומדין הוא בחזקת דיחלוקו שוב אף כי נפל ברשותא דחד לא יגרע כוחו ומוציא מידו ויחלוקו. הא זה ודאי קשה ומה הקושי' הא פשיטא דאז לא הי' אפשר לפסוק דיחלוקו אלא בשבועת המשנה דהנ"ל וכדי שלא יבאו לידי שבועה נתנו החכמים העצה דיעשו חזיות א"ו מוכרח פרש"י דמ"מ יחלוקו בלא שבועה ע"י ההוכחה שאלו היה דחד היה עושה חזית. וצ"ע:

דף ד:

בפרש"י אלא בשטר. מקשין העולם למה לו לפרש ואם עשאוהו שניהם יביאו עדים. ת"ל דבזה נשאר קושית הגמ' ולא יעשו לא זה ולא זה. ותירוץ הגמ' הא לא שייך דאם הוא חשוד כל ישראל מי חשידי לחתום עדות שקר. ולפ"ר רציתי לומר דלפרש"י ניחא. שהרי מפרש הקושי' אך מכח הוכחה דלא עביד חברי'. וזה ניחא כל זמן שהם חיים ליהוי הוכחה מדלית לכל אחד שטר ש"מ דחולקין אבל כשימותו ויפלו קמי יורשים לרשות דחד מיני' מה איכא למימר הא יוכל לומר אלו הוי אבי קיים הי' מברר ע"י שטר. לכן פרש"י דיחתמו עדים. אך בל"ז הרבה יש לתמוה על קושי' הגמ' ורישא לאו תקנתא לרמאי הוא דמה"ת לומר דרישא הוא תקנתא לרמאי אלא דהתקנתא הוא פן ימותו ויפלו קמי יורשים ובודאי דאנן טענינן ליתמי ויחלוקו לפיכך צריך לחזית. והאמת שהבחו"ר שאול תי' כהוגן דרך חידוד שהקושי' קאי ע"ד זה דמדתני התקנתא דוקא מבחוץ ולא מצדו משום דדילמא עביד חברי' נמי והיינו הרמאי אבל אין זה דרך העיקר לא בלשון

הקושי' דזה עיקר התקנה אינה לרמאי אלא הטכסיס דמבחוץ ואי דנימא דזה תי' הגמ' רישא דתני דינא זה בודאי ליתא. [ואעפ"כ ע"כ לפרק הכי]:

דף ח:

תוס' ד"ה כי כתבו אחר הי' עמו ולא חשיב לי' מפני כבודו של רבא. וקשה לי כא גבי' זו לא הי' ע"י קצבה ידוע לכל אחד והי' צריך שלשה כדהקשו לעיל מזה בד"ה ומתחלק ועל שנים לא מצי לשנויי והא דלא חשיב להו וכו' ואולי מצד אין ד"מ פחות מג' לא קשה דרבא שאני דהי' מומחה לרבים שרשאי לדון יחידי אבל מצד הכפי' דאין עושין שררה פחות משנים הוא דקשי' להו ומשני שפיר וק"ל:

דף יט:

תוס' ד"ה ותיפוק לי' ותימא וכו'. ע"ש. לענ"ד הי' אפשר ליישב התמי' ע"פ מה שמסקו תוס' דף כ' ד"ה הוא גופ' תיחוץ דכלי חרס ועץ שעשוי לנחת הואיל ואין מקבלין טומאה חוצצין בפני טומאה אפילו אין מבטלין ודוקא לענין מיעוט הוא דבעינן דמבטל שם א"כ קאי קושי' הגמ' ותיפוק לי' השתא דמשמיענו דאינו מבטל מה ארי' שאינו ממעט דמשמע הא חוצי חיץ הא מקבל טומאה ודבר המקבל טומאה אף אינו חוצץ בפני טומאה. ועל תי' תוס' קשיא לי למה לא יהא חשיב שינוי מעשה מה שמניחו () ומבטל לשם:

דף ע.

בתוס' ד"ה או דילמא. התם משום דזמנין וכו' אבל הכא אין על הנפקד ליתן שכר. וקשה א"כ איך ס"ד עמוד ב' לומר דדייני גולה סברו מההוא טעמא נשבע וגובה כולו משום דפליגו אדרב חסדא מטעם שטרך בידי מה בעי הא שטר כיס על המקבל לשלם שכר סופר. כמבואר בגמרא ובח"מ ס"ס ל"ט. וכי נימא דפליגי נמי אמאי דקי"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. וי"ל דדוקא בשטר הלואה שנפרע והשטר עומד להחזיר אלא שהמלוה לפעמים זייר ליה אפשיטא דספרא ומתוך כך שסבור הלוה בימים מועטים לשלם שכר הסופר ולקחת את שטרו נשכח ממנו ונשאר לגבי המלוה בשטר כיס שא"א לו לטעון החזרתי כ"א הפלגא פקדון במגו דנאנסו. בודאי י"ל א"כ שטרך בידי מה בעי ולא הי' לך לשלם הפלגא מבלי שובר או לכתוב על גוף השטר. דהא לקחת השטר כולו לא היית מקוה כלל מפני הפלגא מלוה וכי מפני הפשיטי דספרא ידחהו מלכתוב שובר.

הא עדיין השטר גופו' נשאר בידו כמקדם וק"ל. ודע דהריב"ם ריש המס' דף ה' ע"ב ד"ה מי אמרינן ע"כ בקושייתו לא אזיל בשטת תוס' דהכא אלא בשטת הרמב"ן דהכא. דתי' על מודה בשטר שכתבו שהיא מטעם הפה שאסר וכו' דאל"ה איך ס"ד להקשות דשטר ליהוי כעדים הא קי"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו א"ו כנ"ל ואף הריב"א שבמס' שבועות ד' מ"ה ע"ב בד"ה בשטר ע"כ דנמי אזיל בשטת הרמב"ן הנ"ל עיין ודוק:

דף עא.

ברשב"ם ד"ה אמר רבא מסיק סוגי' דשבועות חולקת על סוגי' דהכא. כי שם מסיק המפקיד בשטר צריך להחזיר בעדים ורבא לא ס"ל הכי אלא כדמסיק הכא דאין צריך ונאמן במגו דנאנסו. ושמעתי מקשים איך ס"ד הכי הא ודאי איכא לאקשויי בשבועות מנ"ל להוכיח דהמפקיד בשטר אינו נאמן במגו דנאנסו. הא ודאי י"ל דלעולם נאמן אלא בשבועה כמו אלו טען נאנס דמי לאו שבועה בעי ושוב פשיטא דל"ק שבועת שומרי' היכי משכחת לה דיהא נאמן בלא שבועה במגו דהחזרתי. כיון דאף אם טען החזרתי בעי שבועה. וכדפי' הרמב"ם באמת בתוס' ד"ה אמר רבא ולענ"ד י"ל דהכי מפרש רשב"ם דודאי משמע לו לשון הסוגי' בשבועות המפקיד בשטר צריך להחזיר בעדים. היינו בהחלט דבלא עדים אפילו במגו דנאנסו אינו נאמן. וכ"ת מנ"ל להוכיח הכי הא י"ל כנ"ל י"ל דהכי אזלה הוכחתו מדמוקים כל עסק שבועת שומרים דוקא בהפקיד בשטר ש"מ דזה סברא דאורייתא דאי אפשר לטעון על שטר החזרתי מטעם שטרך בידי מה בעי ומכיון דזה סברא דאורייתא הרי שטר מדאורייתא כמו עדים ושוב אי אפשר שיהא נאמן אף בשבועה במגו דנאנסו דהוי כמגו במקום עדים. וע' בתוס' מס' זו (דף ה' ע"ב) ד"ה מי אמרינן. אלא ודאי דנהי דעדות שבשטר ד"ת הוא דלא כסברת הרמב"ם המובא בש"ך ח"מ סי' כ"ח. היינו דווקא במקום דלא שייך פרעון וחזרה כמו בקניות קרקע וגטין. אבל במקום דשייך חזרה ההוא סברא דשטרך בידי מה בעי אינה אלא סברא דרבנן ושפיר דגריע מעדים ואמרינן מגו. ודוק:

דף עט:

בתוס' ד"ה אבל בשדה ואילן כתבו ומיהו הא לא מצי למימר דבין בזה וכו':
לפי מה שמפרש ר"י בסמוך. ועיין במהרש"א. ואף כי דבריו נכונים. עכ"ז א"י לפרש דברי התוס' מה תלוי דבריהם בפי' ר"י הא בל"ז איך אפשר לומר דאף בשדה ואילן יהי' מחלוקתם א"כ בשדה ואילן מאי טעמא דרשב"א וכקושי' הגמ' ואי בשדה ואילן

אמאי מחליף וכמבואר בתוס' שם דבשדה ואילן לא שייך כלל לומר בעין רעה מקדיש או מוכר וצ"ע:

דף קכה.

רשב"ם ד"ה ועוד האמר רבה דאמר בעובדא וכו'. יש להקשות עליו דהכא לא דמי דהא אלו זבין אתא אבוהן וטריף. אך עיין סוף ב"ב דרבה אית ליה שעבודא לאו דאורייתא ואפילו במלוה בשטר וע"ש בחידושי הרמב"ן מבואר הכי:

דף קלד:

מ"ש מדרבא וכו'. לפ"ר תימא לי הא איתא בחידושי רמב"ן הכא ד"ה מפני וקשה היכי מהימני ליה באומר זה בני משום גירושין דהא אי מגרש לה אסורה לכהן ועכשיו שאתה מאמינו בבנים ומתירה אף לכהן ועוד אפילו לישראל נמי לא הוי לן למשרי לפי מה שאנו סבורין דמגו לחצי טענה לא אמרינן כמו שפירשנו פ' חז"ה דף ל"ג ע"ב. ואיכא למימר התם היינו טעמא דכיון דאיהו לטענה זו מתכוין אין אומרים מגו לחצי' וכאן נמי אין מאמינו לחצאין אלא נאמן לגמרי דאיהו לא אכפת לי' לבעל אם אינה נשאת לכהן והי' לו לגרשה וכו' ע"ש. וזה תינח במת בני משא"כ כשאמר גרשתי זה זמן ארוך הא ודאי לטענה זו מתכוין דאלו אך שלא תזקק ליבום לימא גרשתי' סתם. וא"כ איך נאמינו בלהבא במגו דבידו לגרשה הא בזה הי' מגרע הגירושין דמזמן הזה ומגו לחצי טענה הא לא אמרינן ולהכי מהראוי שאינו נאמן אף להבא. ואין צורך כלל להסברא דלא פלגינן דבורי' וצ"ע:

דף קלו:

תוס' ד"ה ר' יוחנן כו' א"נ התם כו' ולא הוי כקנין הגוף הקשה לי התורני המופלא מו"ה ליב ח"ר מענדיל מליסא. דא"כ היכי מוקים הגמרא ב"ק דף צ' איבעית אימא דכ"ע לית להו לתקנות אושא ופליגי בקנין פירות אי כקנין הגוף דמי. הא בקנין פירות דבעל לא שייך כקנין הגוף כיון דלא הוי כ"א דרבנן. ולפ"ר הייתי רוצה לומר דמש"ה שם דף פ"ח ע"ב ד"ה באושא השמיטו התוס' תי' זה. משום דתי' א"נ דהכא לא שייך כ"א לגירס' ר"י ב"ב שם דף צ' בד"ה ר"מ אומר דטעמא דמ"ד לא לאיש ולא לאשה היינו מטעם דר' אליעזר ולא מטעם קנין פירות כלל דכקנין הגוף דמי. ומ"ד לאשה ולא לאיש היינו כר' יודא בדרך מכ"ש אם סובר בעלמא דלאו כקנין הגוף מכ"ש בנכסי מלוג דבעל דלא

הוי כ"א דרבנן. אבל שוב ראיתי דזה אינו דאדרבא כדעת הריב"ב נראה דלא נחית כלל להההיא סברא לחלק בין קנין דרבנן לדאורייתא. שהרי נראה דמשום קושי' שהקשה לו דהאיך נימא דפליגי בקנין פירות דא"כ להוי יוצא בשן ועין לאיש כמו דלר"מ ישנו הראשון בדין יום או יומים ולסברת תוס' דהכא י"ל דיש לחלק דכיון דלא הוי כ"א דרבנן לא אלים כ"כ דלימא יוצא לאיש. ודי בזה דלא ליצא מכח זה לאשה נמי. וכה"ג מחלקים התוס' בענין אחר במס' ב"ב דף נ' ע"ש. ומכ"ש דקשיא לריב"ם לגירסתו מנ"ל באמת דלר"מ יוצא בשן ועין לאיש. דילמא לר"מ לגבי בעל לא סביר כלל דהוי כקנין הגוף כיון דלא הוי כ"א מדרבנן. א"ו הריב"ב לא נחית כלל לסברת הא"נ. לכן לענ"ד ליישב הקושי' בפשוט. דהא לגירסתינו לתי' האיבעית אימא דפליגי בקנין פירות א"כ הפלוגתא של ר"י ור"ל במוכר שדהו לפירותיו ממש כתנאי הוא. אלא ודאי הנהו תנאי כיון דל"ל תקנות אושא שפיר מצי חד מנייהו למסבר דאפי' גבי בעל שייך קנין פירות דליהוי כקנין הגוף. ובאמת לא צריך לתקנות אושא. משא"כ לדידן דס"ל תקנות אושא ומוכרח מזה דלגבי בעל לא הוי כקנין הגוף. עדיין פליגי ר"י ור"ל דר"י ס"ל לחלק בין דרבנן לדאורייתא ור"ל ס"ל דאין לחלק. ונמצא דלא הוי כתנאי. והתוס' דהכא לא רצו לתרץ כי אם ר"י דלא יצטרך לפלוג על ק"א וק"ל. אבל כמדומה לי דתו הקשה הנ"ל על תירוץ הא"נ מסוגי' דגטין דף מ"ז ע"ב דאיתא שם איתיבי ר"י לר"ל מן ולביתך. ואם איתא אף לדידי' תקשי והא ע"כ מודה דלגבי בעל לא הוי כקנין הגוף. והא ודאי לפ"ר צ"ע. אבל לענ"ד נמי י"ל ע"פ קושי' התוס' שם ותירוצם וי"ל דרך נשים שנותנות לבעליהן. וא"כ ודאי לדין תורה. שמדעתה דנפשה נותנת לבעל והברירה בידה שלא ליתן. פשיטא דאם נותנת דקנינו הוי דאורייתא. כמו המוכר או הנותן דעלמא. ושייך גבי' דכקנין הגוף דמי לר"י משא"כ לאחר תקנת חכמים דהבעל בעל כורחה אוכל מצד הקנין דרבנן דהקנו לו. זה מודה ר"י דלא הוי כקנין הגוף. ולכן הצריכו לבתר הכי לתקנת אושא וק"ל:

שוב ראיתי שכיון להקשות מסוגי' דב"מ צ"ו. ובאמת שם צע"ג ליישב דבריהם אלו אם לא ע"צ הדוחק גדול. דאף דמסיימו הכא בלשונם ולא הוי כקנין הגוף. כבר מצאתי שנזכרו נמי דברים אלו ביבמות ל"ו ע"ב בקיצור לשון באופן די"ל כוונתם. דנהי דר"י בעלמא ס"ל דלכל מילי קנין פירות כקנין הגוף. ואפילו לענין אם מכר דלאו כלום הוא. מ"מ גבי אשה מפני שקנינו אינו אלא מדרבנן לא אלים לענין זה שאם מכרה דלא ליהוי קיים. ולהכי איצטריך לתקנת אושא. אבל לשאר מילי שפיר הוי לר"י אף גבי אשה כקנין הגוף וצ"ע:

דף קמב.

ולימא לי' דאמר לכשתלד איכא למידק לדברי הר"ן במס' נדרים דף ע"ט ע"ב סוף ד"ה היכי קאמרה שלומד ממס' גטין דכל התנאים הנאמרים בלשון אם אינם חלים אלא משעת קיום התנאי ואילך ולא מעכשיו. א"כ מה זה הלשון ולימא [עיין בר"ן דקדושין פ"ק שם הרגיש בזה ודחק עצמו] הכי הוי לי' לאקשוויי ומה הקושי' הא הכא לא אמר אלא אם תלד זכר יטול דאינו במשמע אלא אחר שיהי' ילוד אז יטול ולא עכשיו. ופשיטא דזה אינו אלא כאומר לכשתלד יטול. הגם דהכא היה אפשר לדחוק ולומר דדוקא בתנאי שתולה המעשה בקיום התנאי בלשון אם אין המכוון אלא משעה שיתקיים. משא"כ תנאי דאם תלד דגוף המעשה נתלה באם הוא זכר או נקיבה אלא מפני שא"א שיתברר אלא בהלידה תולה המעשה בהלידה. אבל מ"מ לבסוף כשמבורר שהוא זכר כבר הי' קיום התנאי בשעת האמירה ושפיר המכוון מיד אם לא פירש לכשתלד. אמנם בל"ז עיין במה שכתבתי בצד ספרי ב"מ בסי' קמ"ה על תי' הר"ן על קושייתו ממס' שבועות והנחתיה בצ"ע. וגם תראה מתוך דברי הר"ן גופי' שם דעם כל דחוקו שם מוכרח לסיים וגבי גט נמי מפני שכל מי שמגרש בקושי מגרש אמדינן לי' לדעתי' דלא רצה שיחול הגט עד שיתקיים התנאי ואי משום קושי' הר"ן ז"ל בנדרים דף ע"ט הנ"ל דאיך תאכל פירות הא בתנאי לא מזדהר אינש י"ל לענ"ד דמעיקרא לק"מ והכי מקשה למה לה הפרה לא תרחוץ. ואי משום דבתנאי לא מזדהר הא תוכל לאסור הרחיצה עלה בשבועה ותיהוי איסורא דמזהר זהיר ביה ולא תאסור באכילות פירות וק"ל. וגוף הדין בתנאי אם בענינים זולת גט עדיין צ"ע. גם יש לעיין עוד אם לא אפשר לתרץ קושי' הר"ן ז"ל במס' שבועות באופן אחר ע"פ דברי הרמב"ן במס' ב"ב שהבאתי בספרי בית מאיר סי' ק"ך סעי' ד' שיש הבדל בין תנאי שבינו לחבירו לבין תנאי שבינו לבין עצמו על עצמו. כן אולי אפשר דיש הבדל לענין לשון אם שאף שלגבי חבירו אינו גומר הדבר עד שיקוים התנאי אבל על עצמו אף בלא מעכשיו משמעו מהיום ומעכשיו. כי באמת על תי' הר"ן ז"ל קשה לי אחרי שמוכרח לבא לבסוף שבגט משום דלרחוקי קאתא. הכל קשיא על הפוסקים מאין למדו קדושין מגיטין. כמבואר בהה"מ הלכות קדושין הנ"ל. ודוק כי צ"ע:

דף קנו.

תוס' ד"ה וכי מאחר. ואם הי' ספק וכו' לענ"ד הברור שדבריהם אלו אין להם המשך עם הקודם עיין ודוק תמצא כדברי. כי אם הם שייכים לאמצע דבור התוס' הנ"ל ד"ה בודקין. שם לאחר שסיימו כדאמר פ' בא סימן צריך להיות ודוחק לומר דבודקין לקדושין וכו'

עד הסוף דלא כהלכתא. והכא סוף הדבור היינו הי' גדול בשעת הגרושין. ואותן התיבות מן ואם הי' ספק עד ודוחק הם כולם בטעות ומותר. ובעיקר קושי' תוס' זאת. מבואר הפי' האמתי בנ"י ובת"ח. שכן פי' הגמ' וכי מאחר דבדקינן לקדושין ש"מ דבשנים לחוד אינה מקודשת דאל"ה למה לי בדיקה דהא ודאי דבהגיע לשנים איירי כמבואר בתוס' א"כ לגטין למה לי בדיקה ממ"נ. ממש כקושי' התוס' ע"ש ודוק. ואם לבך מהסס לומר שיהיו כל הדברים מן ואם הי' ספק עד ודוחק כולם בטעות אפשר לדחוק וליישבם ולומר ששייכים אל הקושי'. והכי פירושם ואם הי' ספק. בשלמא אם הי' ספיקא לקולא הי' אפשר לומר יען שהחכמים הוצרכו להחמיר מדבריה' לא מטעם ספק החמירו כי אם שגזרו על הספק אפי' אם זה הספק יהא ודאי קטן שיהא קדושי דרבנן לו. וא"כ לא הוי קשיא ממ"נ. דאף לקדושי דרבנן אינו מועיל גירושין עד שיגדיל וכדתי' הגמ'. לכך מקשה תוס' דזה אינו דהא אם הי' ספק הא ספיקא דאורייתא לחומרא ולמה הצריכו חכמים לבא בגזירתם עליו ונשאר הדבר שמקודשת מספק. ושפיר קשיא דליקשי הגמ' בפשוט בדרך ממ"נ:

דף קנז:

רשב"ם והמאוחרים כשרים לוה בניסן ולא נכתב עד תשרי. ובד"ה מאוחרין אמאי כשרים כשלוה בניסן ונכתב בתשרי והלא שמא קנה זה אלו נכסים בין ניסן לתשרי ולא אשתעבדו למלוה דהא דאקני הוא בשעת הלואה והטורף יבא לטרוף מתשרי ואילך שלא כדין וכו'. וא"י מה הריעות' בזה דהא כשלוה בניסן לא הי' אלא מלוה ע"פ ולא אשתעבדו נכסים עד תשרי שעושה לו שעבוד בשטר על ההלואה בע"פ דעד האידנא ומשעבד לו מאז כל הנכסים שיש לו הרי הכל אף מה שקנה בתר ההלואה בשעת עשיות השטר הוא דקנה ולא דאקני. ואין לדחוק דדוקא כשתחלה נעשה ההלואה על מנת היותה ע"פ ושוב עושה לו שטר שפיר. אבל היכא דתחלה נעשית בהלואה ע"מ לעשותה מיד מלוה בשטר ונשתהא הענין עד שנעשה השטר במאוחר. בזה כל שעבוד השטר נעשה על סמך זמן ההלואה ומאז מתחיל השעבוד ומגרע גרע דלא חל השעבוד על הנכסים שקנה בתר ההלואה. א"כ מה מהני כשכותב בהשטר דאקני הא הנכסים נקנו מ"מ בתר ההלואה ומה משני הא מני ר"מ הוא ועיין בזה פרשב"ם דהיינו ע"י כתיבה דאקני ומה מהני כתיבה זו למה שקנה קודם הכתיבה לבתר ההלואה הא בשעת הלואה מ"מ דאקני הוא. משא"כ לפי' המאוחרין דהאי נמי הכל ניחא. וצ"ע:

דף קנח.

תוס' ד"ה וב"ה בסופו ואין נראה לר"י כי למה אין לחוש שתפסה מחיים כדאמרינן וכו' ומיירי וכו'. דברים אלו בלתי מובנים. כי מה צורך להם לראי' דתפיסתה לכתובה לא מהני ומה לו אם מהני אם לא מהני דאף אם מהני הא מ"מ גובאת האידנא הכתובה בגזל וצריכה לישבע דלא תפסה. וצ"ע:

דף קנט.

ולימרי לי' אביך מזבין וכו'. ע"ש בתוס'. והטור ז"ל הוסיף לבאר בההוא דינא אפילו בשוכר הבן לצורך קבורת אביו ע"ש סי' רי"א. והרי"ף ז"ל לא הוסיף דבר ממה שנאמר בתלמוד והיינו כשטת הרשב"ם. וכדי להצילם מקושי' התוס' כמבואר בהרשב"א שהביא הה"מ. דא"כ מאי ארי' שמת הבן בחיי אביו באופן שיוכלו יורשי הבן לומר אנן מכח אבוהן דאבא אתינן. ת"ל דהא אפי' הבן עצמו שמכר יוכל לחזור בו. לזה י"ל לא מבעי' לשיטת המרדכי בפ' זה שסובר דמצוה לקיים דברי המת אפילו לא צוה ליורשיו. ומתרץ קושי' תוס' דלמה הצריכו במתנה במקצת קנין ת"ל משום דמצוה לקיים. כתב איהו דמצוה לא הוי אלא במה שאין יכול להקנות בקנין. וא"כ פשיטא דל"ק הכא מידי. דאדרבא היא הנותנת הואיל והכא לא קנו הלקוחות בתורת קנין. זהו שקשה בד"מ דלימרי לי' אביך מזבין ואת מפקית ודאי אלו הי' אביך חי וחזר בו שפיר. משא"כ עתה שמת ולא חזר בו. לא יהא אלא דבור בעלמא הא מצוה לקיים דברי המת. אבל הטעם הוא הואיל והיורשים יוכלו לומר לא מכחך אנו יורשים הוי כמו נכסי הגר שמבואר סי' רנ"ו דלא שייך גבי' מצוה וה"ה הכא. ואפילו לשטת שארי הפוסקים דלא אמרינן מצוה אלא עכ"פ במצוה לפני היורשים י"ל דאיירי הכא בבן שמכר בנכסי אביו לפני בניו ושפיר הוי חידוש טובא כנ"ל. אבל אין מן ההכרח כי בפשוט י"ל דהריף מסכים לשטת המרדכי דלעיל. כי כן משמע מסתימת לשונו להדין דמצוה וכו' שלא התנה לגבי' שום תנאי ודוק. מה שיש לתמוה פה על הגהות הרא"ש עיין בח"מ סי' ק"ד שתמהתי שם עליהם ועל הש"ך שהעתיקם:

דף קסז:

תוס' ד"ה וליחוש ותימא לי. קושייתם לפ"ר תמוה דהא קי"ל לכ"ע דמפני תקון העולם היא נשאת בע"ח לחוד ואין צריכה לע"מ. וסמכינן שבודאי נמסר כדין. ופשיטא היינו אפילו אתא בעל ומערער לא משגחינן ביה. דאל"כ לא הועילו בתקנתם. וא"כ מה קושי'.

אם זה האיש ימסור גט זה לאשת חבירו שלא בפני עדים כלל והיא אח"כ תנשא בו. ונלענ"ד לפרשם על דרך זה דהא נמי קי"ל האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת. וא"כ אם רצונה להעיז פניה בבעלה לומר גרשתני בשקר אינה צריכה כלל לגט זיוף זה. אלא ודאי החשש לאשה שאין לה העזת פנים כזה בלתי אם עדים יסייעו לה אז תוכל להעיז נגדו כדמשני הגמ' היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה. וא"כ ע"כ הערמה תהא שאיש זה באמת ימסור לה גט זה בפני עדים בחזקת שהיא אשתו, ונמצא אח"כ יהי' לה עדים שיסייע לה שנתגרשה מבעלה וע"ז מקשו שפיר הא אותן עדים צריכו למקרי לגט ויראו שאין זה שם האיש. וזה על דרך רש"ל שלא בדוחקו ועיין מהרש"א:

דף קסח:

אמר להו מה איעבד לכו דאמר רב ספרא וכו'. לשון זה צ"ע דאי משום הא דטריף והדר טריף. הא הי' יכול לכתוב להם שטר מקח חוץ מהאחריות שבו דלא מהני אלא למוקים השדה בידיה והי' מועיל אף להו כנגד הלוקח מהערבי עיין ודוק. אלא ודאי אביי לשטתייהו דס"ל אותיות נקנים במסירה. כדאיתא פ' הספינה ד' ע"ז בתוס' ד"ה אמר אמימר ע"ש ולהכי סובר נמי כר' דאף שטרי מקח אין כותבין. אבל לשון דילמא טריף וכו' אינו אזיל שפיר וע"כ לומר שהוא לאו דוקא:

שם הנהו ערבאי דאתו לפומבדיתא וכו' עד אלף בית בעלמא קאמינא. א"י בעניותי למה לא מילא רצונם בשטר בלא אחריות כדקתני מיד בהברייתא בדברי חכמים אבל שטרי מקח כותבים חוץ מן האחריות שבו. שוב ראיתי דל"ק כי אף דאביי אמר להו מה איעבד לכו דאמר רב ספרא וכו' דילמא טריף והדר טריף היינו להעומדים שהפצירו בו הוא דדחי אותם בדברי רב ספרא שהם אליבא דת"ק דברייתא. והם עמי הארצות היו ולא ידעו להשיבו דלכתוב להם עכ"פ חוץ מהאחריות שבו אבל אביי בפני עצמו מדסובר כרשב"ג דאותיות נקנים במסירה כדהוכיחו התוס' דף ע"ז ד"ה אמר אמימר. אף בלא אחריות לא רצה לכתוב להם והוכרח להטעותם עיין וק"ל ור"ל כמו דלרשב"ג יש החשש במי שטוען אבד שטרי כמבואר בהתוס'. זה החשש הי' לו בהנהו דילמא ימכרו להמוכר והמוכר יסמוך על זה מפני שאין להלוקח שום שטר להראות ובאמת יהי' לו זה השני ועל הראשון שיהי' ביד המוכר יאמר אין ראיה כבתוס' עיין ודוק: